

Vlastná izba

Virginia
Woolf

premedia

Vlastná izba

Z angličtiny preložil
Pavel Vilikovský

**Virginia
Woolfová**

premedia

Virginia Woolf: Vlastná izba

Druhé vydanie

Copyright © Virginia Woolf, 1929

Translation © Pavel Vilikovský (dedičia) / LITA, 2026

Epilogue © Jana Juráňová, 2026

Slovak edition © Vydavateľstvo Premedia

ISBN 978-80-8242-499-0

Vlastná izba*

I. kapitola

Ale veď, povieťe možno, my sme vás požiadali, aby ste hovorili o ženách a próze – čo to má spoločné s vlastnou izbou? Pokúsim sa to vysvetliť. Keď ste ma požiadali, aby som hovorila o ženách a próze, sadla som si na breh rieky a začala uvažovať, čo tie slová znamenajú. Mohli by znamenať jednoducho zopár poznámok o Fanny Burneyovej; zopár ďalších o Jane Austenovej; hold sestrám Brontëovým a obrázok haworthskej fary zasypanej snehom; niekoľko podľa možnosti vtipných postrehov o slečne Mitfordovej; úctivú zmienku o George Eliotovej; odkaz na pani Gaskellovú, a to by bolo všetko. Ale na druhý pohľad sa tie slová nezdali také jednoduché. Názov ženy a próza by mohol znamenať, a možno ste ho aj tak mysleli, ženy a aké vlastne sú; alebo by mohol znamenať ženy a prózu, ktorú píšú; alebo by mohol znamenať, že sú všetky tie tri

..... *

* Táto esej vychádza z dvoch štúdií, ktoré odznali pred Arts Society v Newnham a Odtáa v Girtone v októbri 1928. Štúdie boli také dlhé, že sa nedali predniesť v úplnosti, a autorka ich odvtedy pozmenila a rozšírila.

významy neoddeliteľne pospletané a vy chcete, aby som o nich uvažovala v takom zmysle. No keď som začala o téme uvažovať týmto posledným spôsobom, ktorý sa mi zdal najzaujímavejší, čoskoro som zistila, že má jednu osudnú nevýhodu. Nevedela by som dospieť k záveru. Nevedela by som splniť to, čo je zrejme prvou povinnosťou prednášateľa – odovzdať vám po hodinovej rozprave zlaté zrnko čistej pravdy, ktoré by ste si vložili medzi stránky svojich zápisníkov a naveky ho uchovávali na rímse kozuba. Mohla by som vám ponúknuť len názor na jednu podružnejšiu otázku – ak má žena písať prózu, musí mať peniaze a vlastnú izbu; a tým nám, ako uvidíte, zostáva veľký problém skutočnej povahy ženy a skutočnej povahy prózy nevyriešený. Vyšla som sa povinnosti prísť k záveru o týchto dvoch otázkach – ženy a próza zostávajú, pokiaľ ide o mňa, nevyriešenými problémami. Ale aby som to trochu napravila, pousilujem sa vám ukázať, ako som dospela k tomu názoru o izbe a peniazoch. Čo najúplnejšie a najslobodnejšie rozviním vo vašej prítomnosti sled myšlienok, ktorý ma k nemu priviedol. Keď pred vami odhalím idey a predsudky, ktoré sa skrývajú za týmto konštatovaním, možno zistíte, že majú istý súvis so ženami a istý súvis aj s prózou. Tak či onak, keď ide o veľmi spornú tému – a všetky otázky týkajúce sa pohlavia sú také – človek si nemôže namýšľať, že povie pravdu. Môže iba ukázať, ako sa dopracoval k takému či onakému názoru, ktorý zastáva. Môže iba svojim poslucháčom poskytnúť príležitosť, aby si všímali rečníkove obmedzenia, predsudky a idiosynkrázie a vyvodili

si vlastné závery. Výmysel tu asi bude obsahovať viac pravdy ako skutočnosť. Preto mám v úmysle využiť všetky vymoženosti a výsady románopisca a rozpovedať vám príbeh o tých dvoch dňoch, ktoré predchádzali môjmu príchodu sem, ako som, zavalená bremenom témy, ktorú ste naložili na moje plecيا, o nej hľbala a overila si jej fungovanie v rámci svojho každodenného života i mimo neho. Nemusím ani hovoriť, že to, čo sa chystám opísať, nejestvuje; Oxbridge je vymyslený, Fernham tiež a „ja“ je iba príhodný výraz pre niekoho, kto nemá skutočnú podobu. Z úst mi budú plynúť klamstvá, ale možno v nich bude primiešaná aj trocha pravdy; je na vás, aby ste tú pravdu našli a rozhodli, či sa niečo z nej oddá uchovať. Ak nie, odhodíte ju, pravdaže, celú do koša a úplne ju pustíte z hlavy.

Sedím si ja (volajte ma Mary Betonová, Mary Setonová, Mary Carmichaelová alebo akýmkoľvek iným menom, aké sa vám zapáči – na tom vôbec nezáleží) teda pred týždňom či pred dvoma na brehu rieky v peknom októbrovom počasí, ponorená do myšlienok. Pod chomútom, o ktorom som hovorila, ženy a próza, nevyhnutnosť prísť k nejakému záveru o téme, ktorá vyvoláva najrozličnejšie predsudky a vášne, som skláňala hlavu k zemi. Napravo i naľavo žiarili farbami, ba akoby až blčali plameňom nejaké kríky. Na vzdialenejšom brehu plakali v ustavičnom náreku vrby, vlasy spustené na plecيا. Rieka odrážala vybrané kúsky oblohy, mosta i horiaceho stromu, a keď cez odblesky prevesloval študent s člnom, opäť sa zliali, úplne, akoby ho nikdy nebolo. Človek by tam bol mohol sedieť ponorený do

myšlienok celý deň. Myšlienka – aby sme ju nazvali pyšnejším menom, ako si zaslúži – spustila svoju udiču do prúdu. Tá minútu po minúte poskakovala sem a ta medzi odbleskami a rastlinstvom, dávala sa dvíhať a ponárať vodou, až napokon – poznáte to drobné šklbnutie – sa na konci šnúry nečakane zhrčí idea: vy ju potom opatrne pritiahnete a starostlivo vyložíte na breh. Žiaľ, vystavená na tráve vyzerala tá moja myšlienka ohromne malá, ohromne bezvýznamná; taká tá rybka, ktorú dobrý rybár pustí nazad do vody, aby mohla pribrať a jedného dňa sa ju oddalo uvariť a zjesť. Nebudem vás tou myšlienkou teraz zaťažovať, hoci ak budete dávať pozor, možno ju v tom, čo poviem, objavíte aj sami.

No aj keď bola veľmi malá, predsa len mala onú záhadnú vlastnosť vrodenu jej druhu – len čo ste ju vpustili späť do mysle, hneď sa stala veľmi vzrušujúcou a dôležitou; a ako tak poletovala a ponárala sa, zablysla sa raz tu a raz tam, vyvolala taký príval a vír ideí, že človek nemohol obsedieť. Tak sa stalo, že som z ničoho nič ohromne rýchlo kráčala po trávnom pozemku. Vzápätí sa zdvihla mužská postava, aby ma zadržala. Sprvu som ani nepochopila, že gestikulácia čudne vyzerajúceho objektu vo fraku a košeli s náprsenkou patrí mne. Jeho tvár vyjadrovala zhrozenie a rozhorčenie. Pomohol mi skôr inštinkt ako rozum; bol to pedel; ja som bola žena. Toto bol trávnik; tamto bola cestička. Sem smú vkročiť iba akademici a vedci; mne je určený štrk. Tieto myšlienky boli dielom okamihu. Keď som sa vrátila na cestičku, pedelove ruky klesli,

na tvári sa mu zjavil zvyčajný pokojný výraz, a aj keď sa po trávniku kráča lepšie ako po štrku, nič strašné sa nestalo. Akademikom a vedcom univerzity, o ktorú práve išlo, som mohla vyčítať iba to, že ochranou svojho trávniku, ktorý valcovali celých tristo rokov, zaplašili moju malú ryбку.

Aká myšlienka ma to dohnala tak trúfalo prekročiť zákaz vstupu, na to si teraz neviem spomenúť. Ako oblak zostúpil z neba duch pokoja, lebo ak niekde prebýva duch pokoja, tak práve v nádvoiriach a štvorcových námestíčkach Oxbridgeu v pekné októbrové ráno. Keď som kráčala pomedzi tie univerzitné budovy, popri tých starobylých sálach, zdalo sa mi, že prítomnosť stratila svoj drsný povrch; telo akoby sa ocitlo v zázračnej sklenenej skrinke, do ktorej neprenikne nijaký zvuk, a myseľ, dokonale zbavená dotyku s faktami (pokial' by človek opäť nedovolené nevníkol na trávnik), sa mohla slobodne oddať meditácii o čomkoľvek, čo harmonizovalo s chvíľou. Náhoda chcela, že pri nejakej bludnej spomienke na starú esej o opätovnej návšteve Oxbridgeu počas dlhých prázdnin mi zišiel na um Charles Lamb – svätý Charles, ako povedal Thackeray, keď si priložil na čelo jeho list. Veru, spomedzi všetkých mŕtvych (podávam vám svoje myšlienky tak, ako prichádzali) je Lamb jedným z najbližších; práve jeho by sa bol človek rád opýtal: Nože povedzte, ako ste písali svoje eseje? Jeho eseje totiž, pomyslela som si, prekonávajú ešte aj eseje Maxa Beerbohma v celej ich dokonalosti vďaka tomu nespútanému záblesku predstavivosti, tomu bleskovému šľahu génia v samom

ich jadre, po ktorom zostávajú kostrbaté a nedokonalé, ale rozžiarené poéziou. Lamb teda prišiel do Oxbridge vari pred sto rokmi. Určite napísal esej – názov mi neprichádza na um – o rukopise jednej z Miltonových básní, ktorú tam videl. Hádam to bola *Lycidas* a Lamb napísal, ako ním otriaslo pomyslenie na možnosť, že by nejaké slovo v *Lycidasovi* mohlo byť iné, než je. Pomyslenie, že Milton v tej básni menil slová, sa mu zdalo akousi svätokrádežou. To ma primalo, aby som si pripomenula všetko, čo som si z *Lycidasu* pamätala, a zabávala sa hádaním, ktoré asi slovo to Milton zmenil a prečo. Potom mi napadlo, že presne ten istý rukopis, na ktorý sa pozeral Lamb, je iba niekoľko sto metrov odtiaľ, takže človek mohol kráčať v Lambových šlapajach cez štvorcové námestíčko k onej slávnej knižnici, kde ten poklad uschovávajú. Navyše, ako som si spomenula, keď som začala uskutočňovať svoj plán, práve v tejto slávnej knižnici držia aj rukopis Thackerayho *Esmonda*. Kritici často tvrdia, že *Esmond* je Thackerayho najdokonalejší román. Ale, pokiaľ si spomínam, človeku prekáža afektovaný štýl imitujúci osemnástu storočie; ak, pravda, nebol štýl osemnásteho storočia pre Thackerayho prirodzený – túto skutočnosť by si človek mohol overiť tým, že by sa na rukopis pozrel a presvedčil sa, či zmeny prospeli štýlu, alebo významu. To by však človek musel vyriešiť, čo je štýl a čo význam, teda otázku, ktorá – ale tu som sa už ocitla pred dverami, ktoré vedú priamo do knižnice. Asi som ich otvorila, lebo sa v nich ako anjel strážny zahradzujúci cestu nie trepotom bielych krídiel, lež čierneho

plášťa ihneď zjavil pohoršený striebřistý vlúdny pán, ktorý mi, keď ma zavracať kývnutím ruky, s poľutovaním oznámil, že dámy majú do knižnice prístup iba v sprievode člena fakulty alebo odporúčacieho listu.

Že slávnú knižnicu znesvätila žena, je slávnej knižnici úplne ľahostajné. Vznešená a vyrovnaná, so všetkými pokladmi bezpečne ukrytými vo svojej hrudi si spokojne spí a pokiaľ ide o mňa, bude tak spať naveky. Nikdy už nevyvolám také reakcie, nikdy znova nepožiadam o tú pohostinnosť, prisahala som si, keď som v hneve schádzala po schodoch. Do obeda ešte vždy zostávala hodina, tak čo mal človek robiť? Prechádzať sa po lúkach? sedieť pri rieke? Bolo nepochybne pekné jesenné dopoludnie; červeno sa trepotalo padajúce lístie; ani jedno, ani druhé by nepadlo človeku zaťažko. Ale k uchu mi doľahla hudba. Prebiehala nejaká omša alebo slávnosť. Keď som prechádzala popri dverách kaplnky, veľkolepo zanariekal organ. Ešte aj kresťanský žiaľ znel v tom pokojnom ovzduší skôr ako spomienka na žiaľ než žiaľ samotný; ešte aj stony starobylého organu akoby pohlcovala tíš. Nemala som chuť vojsť, ani keby som na to mala právo, a tentoraz by ma bol možno zastavil kostolník a domáhal sa krstného listu, alebo odporúčacieho listu od dekana. Ale vonkajšok týchto vznešených budov je často rovnako krásny ako vnútrajšok. Navyše bolo dosť zábavné sledovať, ako sa veriaci zhromažďujú, vchádzajú dnu a zase vychádzajú, hmýria sa pri dverách kaplnky ako včely pred otvorom úľa. Mnohí boli v baretoch a talároch; podaktorí mali plecيا lemované kožušinou; ďalších priviezli na

vozíku pre pacientov; iní zasa, hoci ešte neprekročili stredný vek, vyzerali zošúverení a skrkvaní do takých výnimočných tvarov, že človeku pripomínali kraby a raky, ktoré sa s námahou sunú po piesku akvária. Ako som sa tam opierala o múr, univerzita skutočne vyzerala ako svätostánok uchovávajúcí vzácne typy, ktoré by, keby museli zápasit' o živobytie na chodníkoch Strandu, čoskoro vyhynuli. V mysli sa vynorili dávne historky o starých dekanoch a starých akademických hodnostároch, ale kým som stihla pozbierať odvahu a zahvízdať – vravievalo sa, že starý profesor... sa pri zahvizdnutí ihneď pustil do cvalu – ctihodné zhromaždenie vošlo dnu. Zostal tu vonkajšok kaplnky. Ako viete, jej kupoly a vežičky, za noci osvetlené, vidieť ako plachetnicu, ktorá ustavične putuje a nikdy nedochádza do cieľa, aj z mnohých kilometrov, ďaleko za kopcami. Kedysi zrejme i toto nádvorie s hladkými trávnikmi, masívnymi budovami a kaplnkou bolo močiarom, kde sa vlnila tráva a ryli svine. Konské a volské záprahy, uvažovala som, akiste priviezli na vozoch kameň z ďalekých krajín, potom chlapi s nesmiernou námahou pekne jeden na druhý vztýčili sivé balvany, v ktorých tieni teraz stojím, a potom maliari priniesli sklá na okná a hore na streche sa celé stáročia zvrátili murári s gítom a maltou, keľňou a lyžicou. Každú sobotu im asi z koženého mešca nasypal niekto do starodávnych dlaní zlato a striebro, lebo večer si zrejme dožičili svoju zábavu. Iste sa, uvažovala som, do tohto námestíčka ustavične vlieval nekonečný prúd zlata a striebra, aby kamene neprestali prichádzať a murári

pracovať: planírovať, kopať, hľbiť a odvodňovať. Ale bola to vtedy éra viery, a tak sa štedro sypali peniaze, aby postavili tie kamene na hlboké základy, a keď sa už kamene týčili dohora, sypali sa ďalšie peniaze z pokladníc kráľov, kráľovien a vysokej šľachty, vďaka ktorým tu zneli nábožné piesne a vzdelávali sa učitelia. Udeľovali sa zeme; platili sa desiatky. A keď sa skončila éra viery a nadišla éra rozumu, prúd zlata a striebra aj tak pokračoval; zakladali sa učené spoločenstvá, podporovali katedry; ibaže zlato a striebro neprúdilo z kráľovskej pokladnice, ale z truhlíc obchodníkov a výrobcov, z peňaženiek mužov, ktorí si bohatstvo nahonobili povedzme v priemysle a hojnú časť z neho vrátili vo svojich testamentoch na podporu ďalších profesorských miest, ďalších katedier a učených spoločenstiev na univerzite, kde sa naučili svojmu remeslu. Tak vznikli knižnice a laboratória; observatória; skvelé zbierky drahých a jemných nástrojov, ktoré teraz stoja na sklenených poličkách tam, kde sa pred stáročiami vlnila tráva a ryli svine. Keď som sa prechádzala po nádvorí, základy zo zlata a striebra rozhodne vyzerali dosť hlboké: divú trávku zakrývalo dôkladne položené dláždenie. Od schodiska ku schodisku pobehovali muži s táčňami na hlavách. V truhličkách na oblokocho kvitli krikľavé kvety. Z miestností vo vnútri ryčali tóny gramofónu. Nedalo sa neuvažovať – no úvaha, nech sa týkala čohokoľvek, nedospela do konca. Odbili hodiny. Bolo sa treba pobrať na obed.

Je to zvláštne, ale románopiscom sa darí presvedčiť nás, že slávnostné obedy sú zakaždým pamätihodné

tým, že sa na nich povedalo niečo veľmi vtipné, alebo urobilo niečo veľmi múdre. Iba zriedka však stratia slovo o tom, čo sa jedlo. Patrí k románopiseckým konvenciám nespomenúť polievku, lososa ani knedle, akoby polievka, losos a knedle neboli vôbec dôležité, akoby nikto nikdy nefajčil cigaru ani nevypil pohár vína. Ja si tu však dovoľm vzoprieť sa týmto konvenciám a oznámiť vám, že pri tejto príležitosti sa obed začal do hlbkej misky ponorenou ploticou, ktorú univerzitný kuchár zahalil prikrývkou z tej najbelostnejšej smotany, iba tu a tam poznačenou hnedými škvrnami podobnými škvrnám na bokoch daniela. Potom prišli jarabice, ale ak si pod tým predstavujete na tanieri párik ošklbaných hnedých vtákov, ste na omyle. Jarabice, v hojnom počte a rozmanité, prišli s celým svojím sprievodom omáčok a šalátov, pikantných i sladkých, servírovaných pekne po poriadku; so zemiakmi, tenkými ako mince, ale nie takými tvrdými; s ružičkovým kelom, lupeňovitým ako púčiky ruže, ale šťavnatejším. A len čo sme skončili s pečeným mäsom a jeho sprievodom, už pred nás mĺkvy čašníik, možno samotný pedel v miernejšom vydaní, položil do obrúskov zavinutý zákusok, ktorý dvíhal z vln cukrovú hlavu. Nazvať ho pudingom a dať ho tak do súvislosti s ryžou a tapiokou by bolo urážkou. Medzičasom žltá a bordovo zašplechotali vínové poháre; vyprázdnil sa; a zase zaplnili. A tak sa postupne uprostred chrbtice, kde sídli duša, zažalo nie oné ostré elektrické svetielko, ktoré, keď nám prebleskuje po perách, nazývame iskrením, ale hlbšia, jemná a podzemná žiara, ktorá je sýtym žltým plameňom racionálneho obcovania.

Netreba sa náhliť. Netreba sa blýskať. Netreba byť nikým, iba sebou. Všetci pôjdeme do neba a Vandyck je tiež jedným z partie – inými slovami, aký dobrý sa zdal život, aké sladké jeho dary, aká banálna táto sťažnosť či oná krivda, aké obdivuhodné priateľstvo a spoločnosť seberovných, keď si človek zažal cigaretu a klesol do vankúšov na sedačku pri okne.

Keby bol šťastnou náhodou býval poruke popolník, keby človek nebol núdzovo odklepával popol von oknom, keby veci boli bývali trošku iné, než boli, človek by asi nebol zazrel mačku bez chvosta. Pohľad na to predčasne ukončené, okliesnené zviera, mäkko ťapkajúce po nádvorí, pozmenil pre mňa nejakým rozmarom podvedomého poznania emocionálne osvetlenie. Bolo to, akoby niekto spustil roletu. Možno prestávalo pôsobiť vynikajúce rýnske víno. No rozhodne, keď som pozorovala tú bezchvostú mačku, ako zastala uprostred trávniku, akoby aj ona zapochybovala o svete, zdalo sa mi, že čosi chýba, že čosi je iné. Ale čo to chýba, čo je iné, kládla som si otázku, načúvajúc rozhovoru. A aby som mohla na tú otázku odpovedať, musela som sa v mysli vzdialiť z miestnosti nazad do minulosti, až pred vojnu, a vyvolať si pred oči model iného slávnostného obeda, ktorý sa konal v miestnostiach neveľmi vzdialených od týchto; ale iných. Všetko bolo iné. A medzi hosťami, ktorí boli početní a mladí, jedni takého, iní onakého pohlavia, zatiaľ pokračoval rozhovor; pokračoval plavne, pokračoval príjemne, voľne a zábavne. A kým tak pokračoval, zasadila som si ho pred pozadie toho iného rozhovoru a keď som oba porovnala, nemala som pochyb, že jeden

bol následníkom, legitímnym dedičom druhého. Nič sa nezmenilo, nič nebolo iné, iba – tu som sa na plné uši započúvala nie výlučne do toho, čo sa vravelo, ale aj do mrmotu či prúdu za tým. Áno, to bolo ono – tam bola tá zmena. Na takomto slávnostnom obede pred vojnou by ľudia boli vraveli presne tie isté veci, ale boli by zneli ináč, lebo v tých časoch ich sprevádzalo akési bzučanie, nie zrozumiteľné, ale melodické, vzrušujúce, ktoré menilo hodnotu samých slov. Dal by sa ten bzukot preložiť do slov? S pomocou básnikov možno aj áno. Vedľa mňa ležala kniha a keď som ju otvorila, siahla som viacmenej náhodne po Tennysonovi. A tu som zistila, že Tennyson spieva:

Jagavú slzu uronila
sirôtka, čo ju chráni plot.
Už prichádza sem moja milá.
Pod', sivá holubička, pod'.
Červená ruža skríkla: „Je tu!“
„Nie!“ biela hneď sa rozvíja.
Ostrôžka: „Prišla!“ hlási svetu.
„Čakám ju,“ šepká ľalia.*

Že by si práve toto pohmkávali muži na slávnostných obedoch pred vojnou? A čo ženy?

Moje srdce je ako štebotavé vtáča,
Čo hniezdi v kroví plnom vlhkej tmy.

.....
* Prebásnila Viera Prokešová.

Moje srdce je ako jabloň čoraz sladšia,
keď sa jej vetvy ohnú pod plodmi.
Moje srdce je ako mušľa a v nej pieseň,
more ju tíško hladká vlnami.
Moje srdce je zo všetkých dnes najšťastnejšie
milý sa vracia, láska prišla mi!*

Že by si práve toto pohmkávali ženy na slávnostných
obedoch pred vojnou?

Predstava, že by si ľudia pohmkávali, čo aj polohlasne, takéto veci, bola taká komická, že som sa nahlas rozosmiala a musela som svoj smiech vysvetliť tým, že som ukázala na bezchvostú mačku, ktorá naozaj, chudera, vyzerala bez chvosta uprostred trávniku trochu absurdne. Skutočne sa tak narodila, alebo prišla o chvost pri nehode? Bezchvosté mačky, hoci na ostrove Man sa ich vraj zopár vyskytuje, sú vzácnejšie, ako sa myslí. Zvláštne, ako veľmi záleží na chvoste – poznáte tie reči, ktoré sa trúsia, keď sa hostia na slávnostnom obede začnú rozchádzať a zhladávajú si kabáty a klobúky.

Tento obed sa, vďaka pohostinnosti hostiteľa, pretiahol do neskorého popoludnia. Krásny októbrový deň pohasínal a v uličke, keď som ňou kráčala, padalo lístie zo stromov. Za mnou akoby sa s tichou konečnosťou zatvárala brána za bránou. Nespočetní pedeli zasúvali nespočetné kľúče do dobre naolejovaných zámok; trezor sa zabezpečoval na ďalšiu noc. Z uličky sa vychádza

.....
* Prebásnila Viera Prokešová.

na cestu – zabudla som jej meno – ktorá vás, ak zabočíte doprava, zavedie do Fernhamu. Ale zvyšovalo ešte dosť času. Večera bola až o pol siedmej. Po takom obede by sa človek takmer aj zaobišiel bez večere. Je zvláštne, ako útržok poézie funguje v mysli a núti nohy kráčať v rovnakom rytme po ceste. Tie slová –

Jagavú slzu uronila
sirôtka, čo ju chráni plot.
Už prichádza sem moja milá –

mi spievali v krvi, keď som náhlivo šliapala k Headingley. A potom som prešla do iného metra a spievala, kde vodu múti vír:

Moje srdce je ako štebotavé vtáča,
čo hniezdi v kroví plnom vlhkej tmy.
Moje srdce je ako jabloň čoraz sladšia...

Čo za básnici, zvolala som nahlas, ako to človek robí za súmraku, čo za básnici to boli!

Hoci takéto porovnávanie sú hlúpe a absurdné, z akejsi domnievam sa, žiarlivosti na našu vlastnú epochu som si začala klásť otázku, či by človek mohol úprimne vymenovať dvoch žijúcich básnikov, ktorí sú teraz takí veľkí, ako boli Tennyson a Christina Rossettiová vtedy. Zrejme, pomyslela som si hľadiac do tej spenenej vody, ich nemožno porovnávať. Veď tá poézia vyvoláva v človeku také vytrženie, také očarenie práve preto, že oslavuje nejaký pocit, ktorý sme má-

vali kedysi (povedzme na slávnostných obedoch pred vojnou), takže naň reagujeme poľahky a zo zvyku, bez toho, aby sme sa unúvali ten pocit preverovať, alebo ho porovnávať s nejakým pocitom, ktorý máme teraz. No žijúci básnici a poetky vyjadrujú pocit, ktorý vzniká v prítomnosti a derie sa z nás v tejto chvíli. Človek ho predovšetkým nespoznáva; často sa ho z nejakého dôvodu bojí; ostro ho sleduje a žiarlivo i podozrievavo ho porovnáva so starým pocitom, ktorý poznal kedysi. V tom spočíva náročnosť modernej poézie; a práve táto náročnosť spôsobuje, že si človek nevie zapamätať viac ako dva po sebe idúce verše nijakého moderného básnika. Z tohto dôvodu – že mi zlyhala pamäť – spor uhasol pre nedostatok podkladov. Prečo však, pokračovala som, smerujúc k Headingley, sme si prestali tlmene pohmkávať na slávnostných obedoch? Prečo Alfred prestal spievať

Už prichádza sem moja milá.

Prečo mu Christina prestala odpovedať

Moje srdce je zo všetkých dnes najšťastnejšie
milý sa vracia, láska prišla mi!

Pripíšeme vinu vojne? Keď v auguste 1914 prehovorili delá, čítali si muži a ženy navzájom v tvárach tak jasne, že romantická láska zahynula? Určite to bol šok (najmä pre ženy s ich ilúziami o vzdelaní a tak ďalej) vidieť tváre našich vládcov vo svetle delovej paľby. Vy-

zerali – nemeckí, anglickí i francúzski – strašne mrzkí, strašne hlúpi. Ale nech pripíšeme vinu čomukoľvek či komukoľvek, ilúzia, ktorá inšpirovala Tennysona a Christinu Rossettiovú, aby spievali o príchode svojich lások, je teraz oveľa zriedkavejšia ako vtedy. Stačí len čítať, pozeráť sa, počúvať, spomínať. Ale prečo hovoriť o „vine”? Prečo, ak išlo o ilúziu, nechváliť katastrofu, nech ňou bolo čokoľvek, ktorá ilúziu zničila a nahradila ju pravdou? Lebo pravda... tie bodky označujú miesto, kde som pri hľadaní pravdy minula odbočku do Fernhamu. Veď ozaj, kládla som si otázku, čo je pravda a čo je ilúzia? Aká je napríklad pravda o týchto domoch, teraz za súmraku temných a so svojimi červenými oknami slávnostných, ale o deviatej ráno so svojimi sladkosťami a šnúrkami od topánok drsných, červených a biednych? A vŕby, rieka a záhrady, ktoré sa zvažujú k rieke, nejasné teraz, keď sa po nich prevažuje hmla, ale zlaté a červené v slnečných lúčoch – čo je o nich pravda a čo ilúzia? Ušetrím vás zákrut a kľučiek svojho uvažovania, lebo cestou do Headingley som nedospela k nijakému záveru a požiadam vás, aby ste predpokladali, že som čoskoro prišla na svoj omyl s odbočkou, vrátila sa a zamierila do Fernhamu.

Keďže som už povedala, že bol októbrový deň, neodvážim sa stratiť vašu úctu a ohroziť nepoškvrnené meno prózy tým, že by som zmenila ročné obdobie a opisovala orgován prevísajúci cez múry záhrad, krokusy, tulipány a ďalšie jarné kvety. Próza sa musí držať faktov, a čím sú fakty pravdivejšie, tým je próza lepšia – tak sa aspoň tvrdí. Preto bola ešte vždy jeseň, listy